

Notitie taal en onderwijs

Een quickscan naar de wettelijke mogelijkheden van het gebruik van andere talen dan het Nederlands in het onderwijs

Samenvatting

Leerlingen krijgen in verschillende fasen van hun opleiding te maken met vreemde talen. Over het algemeen zijn dit Engels, Duits en Frans. Maar steeds vaker is er ruimte voor andere moderne vreemde talen waaronder Spaans, Russisch, Turks, Arabisch, Chinees, enz.

In verschillende Nederlandse onderwijswetten is vastgesteld dat in het onderwijs zowel de voertaal als de instructietaal Nederlands is. In het basisonderwijs is het gebruik van een andere instructie- en voertaal dan het Nederlands zeer beperkt mogelijk. Ondanks het feit dat in het voortgezet onderwijs deze mogelijkheid wat ruimer is, heeft het gebruik van een andere taal een meer experimenteel karakter. Om gebruik van andere voer- en instructietalen dan het Nederlands mogelijk te maken is aanpassing van de wetgeving noodzakelijk.

Achtergrond

Tot 2004 kregen kinderen van migranten in het basisonderwijs onderwijs in de eigen taal. Onder de noemer van Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC) en later Onderwijs in Allochtone Levende Talen (OALT) werden kinderen voorbereid op terugkeer naar het land van herkomst. Toen er sprake was gezinshereniging in plaats van terugkeer, ging men er vanuit dat het aanbieden van de eigen taal op school het leren van het Nederlands zou vergemakkelijken. OALT kreeg een vaste plek in het curriculum.

In 2004 is OETC/OALT afgeschaft. Als reden hiervoor werden de bevindingen uit de rapporten van de Onderwijsraad en het Sociaal en Cultureel Planbureau genoemd. Hierin stond dat wetenschappelijk niet is bewezen dat onderwijs in de eigen taal van allochtonen bijdraagt aan het gemakkelijker leren van het Nederlands.

De afschaffing van OALT betekende niet het einde van de discussie rond de positie van de eigen taal in het onderwijs. Ook heeft het niet geresulteerd in een afname van het belang dat veel migranten aan het beheersen van de eigen taal hechten. Naast het leren van het Nederlands, is er bij bijvoorbeeld nieuwe doelgroepen uit Midden- en Oost- Europese landen nadrukkelijk de behoefte om de eigen taal te behouden.

Recent heeft de Turkse Arbeidersvereniging HTIB de Nederlandse Staat voor de rechter gedaagd en geëist dat de overheid lessen in het Turks op de basisschool faciliteert. Volgens HTIB moeten kinderen weer de kans krijgen om op school hun eigen taal te leren.

Welke mogelijkheden biedt de Nederlandse onderwijswetgeving als het gaat om het gebruiken en onderwijzen van en in een vreemde taal? Zijn er mogelijkheden voor tweetalig onderwijs in bijvoorbeeld het Nederlands en Russisch, of het Engels en Pools? In deze korte notitie geven wij kort een beschrijving van tweetalig onderwijs en plaatsen wij deze in het kader van Europees beleid. Daarnaast geven wij een beschrijving van de wet en het beleidskader voor primair, voortgezet en beroepsonderwijs als het gaat om vreemde talen.

1. Tweetalig onderwijs (tto)

Tweetalig onderwijs is iedere vorm van onderwijs waarin systematisch en langdurig meerdere vakken - buiten de taallessen - in een andere taal (doeltaal) dan de reguliere instructietaal (schooltaal) worden aangeboden.

Tweetalig onderwijs (tto) bestaat in Nederland sinds 1989. Tijdens tto-lessen (bijvoorbeeld geschiedenis, biologie en wiskunde en buitenschoolse activiteiten) kunnen leerkrachten een andere instructie- en communicatietaal gebruiken dan het Nederlands. Maximaal 50 % van de lessen worden gegeven in een vreemde taal. Deze vorm van onderwijs vergroot de taalbeheersing van leerlingen in de andere taal.

Doordat de school in het kader van tto de leerlingen internationale activiteiten moet aanbieden, worden leerlingen ertoe aangespoord zich internationaal te oriënteren. De taal wordt zo ingebed in een brede, internationaal georiënteerde context. Leerlingen van tto-scholen doen gewoon in het Nederlands eindexamen en halen een regulier diploma vwo, havo of vmbo. Daarnaast krijgen ze een certificaat waaruit de extra competentie blijkt.

In Nederland is er meestal sprake van tweetalig onderwijs, maar er komt ook drietalig onderwijs voor. Op scholen in Friesland wordt bijvoorbeeld in het Nederlands, het Fries en het Engels lesgegeven. Het Fries heeft een aparte status binnen het Nederlandse onderwijs. Het wordt Europees ondersteund als regionale taal en is in Nederland een wettelijk erkende tweede taal. De status van een regionale taal brengt voor EU-lidstaten verplichtingen met zich mee (zie bijlage 1).

Tweetalig onderwijs in het kader van Europees beleid

De Europese Unie streeft ernaar om alle Europeanen op een zo vroeg mogelijke leeftijd naast de moedertaal twee talen te laten leren. Het in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) opgerichte Europees Platform coördineert het tto in Nederland (zie bijlage 3).

In 1994 hebben het Europees Platform en de tto-scholen in Nederland het Landelijk Netwerk Tweetalig Onderwijs opgericht. Als scholen vier jaar tto-onderwijs hebben verzorgd, komen ze in aanmerking voor een keurmerk van het Europees Platform. Dat keurmerk is gebaseerd op de tto-standaard die het Platform en het Landelijk Netwerk samen hebben ontwikkeld voor het vmbo en het vwo.

2. Wet en beleidskader voor het primair onderwijs

Het wettelijke kader is de Wet op het Primair Onderwijs (WPO). Hierin staat dat de voertaal Nederlands is. In groep 7 en 8 van het basisonderwijs zijn scholen verplicht om Engels te geven. Artikel 9 van de WPO noemt de volgende (taal)vakken die in de bovenbouw kunnen worden aangeboden: Engels, Duits en Frans (zie bijlage 4). Spaans wordt niet genoemd. Toch zijn er scholen die Spaans aanbieden aan bijvoorbeeld hoogbegaafde leerlingen als extra uitdaging.

Ondanks het feit dat in augustus 2004 een einde aan OALT kwam staat in artikel 9 van het WPO echter nog steeds een verwijzing naar de mogelijkheid om een andere voertaal dan het Nederlands te gebruiken:

Voor de opvang in en de aansluiting bij het Nederlandse onderwijs van leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond kan de taal van het land van oorsprong mede als voertaal bij het onderwijs worden gebruikt, overeenkomstig een door het bevoegd gezag vastgestelde gedragscode.

Artikel 85 van het WPO maakt overigens wel internationale afdelingen van of binnen scholen mogelijk, om kinderen of ouders die slechts kort in Nederland zijn in eigen taal voor te bereiden op een verblijf in het buitenland.

Tweetalig onderwijs in het primair onderwijs

Tweetalig onderwijs in het basisonderwijs is van recentere datum. Het vindt plaats onder de noemer van vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto). Leerlingen leren in een zogeheten *Early Birdprogramma* een vreemde taal op zeer jonge leeftijd, meestal al vanaf groep 1. Het *Early Birdprogramma* is een experiment dat tot eind 2013 loopt. In het kader hiervan mogen scholen 15% van de onderwijstijd activiteiten in het Engels aanbieden.

De Onderwijsraad pleitte in 2008 al sterk voor deze vroege 'onderdompeling' voor leerlingen in de onderbouw. Dit naast het geven van Engels, Duits en Frans in groep 5 tot en met 8. Juristen hebben gewezen op de noodzaak van een nieuwe wettelijke basis voor het hanteren van een andere voertaal dan het Nederlands. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werkt momenteel aan een beleidsnotitie die de status van vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) waaronder het *Early Birdprogramma* valt, regelt.

Het aantal basisscholen dat zich vvto-school noemt, is gestegen tot 650. Het gaat min of meer om gedoogsituaties. Alleen het Engels heeft immers een experimentele status. Na evaluatie van de vierjarige experimenten op een aantal scholen ontstaat pas een volwaardige vvto. Veel scholen claimen op basis van de experimenten met Engels het recht om vanaf groep 1 vijftien procent van de lestijd in een andere taal te mogen geven. In september 2012 heeft de rechter het Rotterdamse schoolbestuur BOOR daarin bevestigd. Die vijftienprocentnorm voor het basisonderwijs wordt, zoals eerder opgemerkt, ook genoemd in een adviesrapport van de Onderwijsraad (*Vreemde talen in het onderwijs*, 2008).

Als er geen eenduidig kader voorhanden is, bestaat de ruimte voor meerdere visies. Sommigen zien vvto in het basisonderwijs als het onderricht in een andere taal, al vanaf het begin van de basisschool. Zo bezien is het gewoon een vak dat vroeger start, zoals dat nu geldt voor het experiment met de Engelse taal. Voor anderen is het eerder het gebruik van een andere taal dan de schooltaal, om de internationale oriëntatie te vergroten, aan te sluiten bij de tweede taal die kinderen thuis al ten dele geleerd hebben en om de internationale *employability* te vergroten. Basisscholen profileren zich steeds vaker met een accent of met extra's, om zich te onderscheiden van andere scholen in hun buurt. Ook tto biedt die mogelijkheid.

3. Wet en beleidskader Voor- en vroegschoolse educatie

De voor- en vroegschoolse educatie heeft als doel om onderwijsachterstanden bij jonge kinderen te voorkomen en waar nodig te bestrijden. Voor vve die deels onder het primair onderwijs valt, geldt artikel 9 van de WPO.

Aanvankelijk was er binnen de vve ruimte voor meertaligheid, het medegebruik van de thuistaal als voer- of instructietaal. Maar dat veranderde in de loop van de tijd. De vve hanteert de aanwezigheid van een dubbele bezetting van een voorgeschreven opleidingsniveau als één van de kwaliteitsvereisten. Zeker in het begin werd gezocht naar tweetalige - vooral Berber- en Turkssprekende (tweede) leidsters - die kinderen in een overbruggingsperiode op meerdere gebieden konden instrueren in de thuistaal. Weldra bleek dat bij een deel van de tweede leidsters het opleidingsniveau en de beheersing van het Nederlands te wensen overlieten. Er kwam een strengere bewaking van de kwaliteitseisen: evaluaties, toezicht van de Inspectie van het Onderwijs en in

2010 de opzet van kwaliteitsbewakinginstrumenten onder regie van de nieuwe wetgeving Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (OKE). Na de afschaffing van OALT, in 2004, en het aanscherpen van de kwaliteitseisen voor vve, zijn in het primair onderwijs (vooral in het vve) Turks en Arabisch/Berber als tweedethuistaal of als brugtaal nagenoeg verdwenen. Dat wil overigens niet zeggen dat kinderen indien nodig niet meer benaderd worden in hun thuistaal door degenen die die taal machtig zijn. Maar het gebruik van de thuistaal als brugtaal nam wel sterk af en het Nederlands nam weer de plek in van meest gebruikte instructietaal.

Tweetalig onderwijs in voor- en vroegschoolse educatie

De introductie van Engels als tweede taal in peuterspeelzalen en kinderdagverblijven heeft zich stap voor stap voltrokken in het kielzog van de experimenten in het basisonderwijs. Rotterdam kent dertien voorschoolse plaatsen die het *Earlybird-programma* uitvoeren. Ook in Hoogland (Amersfoort) is een kinderdagverblijf met het programma gestart.

4. Wet en beleidskader voortgezet onderwijs

Artikel 6 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) bepaalt dat het onderwijs wordt gegeven in het Nederlands; is het schoolvak een vreemde taal, dan kan het in die taal worden gegeven. Het lijkt wat betreft formulering en strekking dus sterk op artikel 9 van het WPO.

In 2012 werden in het vmbo als vreemde talen Fries, Frans, Duits, Engels, Spaans, Turks en Arabisch geëxamineerd. Voor havo en vwo werden aanvullend ook nog examens in Latijn, Grieks en Russisch afgenomen.

Frans, Duits en Engels vormen samen de groep van oude moderne vreemde talen. Engels is in het gehele voortgezet onderwijs een verlichte ?? examentaal. In opkomst zijn de nieuwe moderne vreemde talen als Spaans, Italiaans, Russisch, Turks en Arabisch. De nieuwe moderne levende talen zijn keuzevakken. Een poging van de Utrechtse Gerardus Majella Mavo om Turks als verplicht vak in te voeren, strandde in 2003.

Turks en Arabisch worden in het voortgezet onderwijs al sinds 1993 geëxamineerd, zij het dat het niveau telkens veranderde. Voor Turks op het vmbo waren de veranderingen in 2007 relevant. Vanaf dat moment is Turks voor de Basis Beroepsgerichte Leerweg (BBL) en de Kader Beroepsgerichte Leerweg (KBL) ook onderdeel van het Centraal Examen (zie bijlage 5). Het aantal kandidaten dat een examen Turks of Arabisch aflegt, is beperkt maar tussen 2005 en 2012 wel ruim verdrievoudigd, van 28 naar 88.

Examenjaar 2012	VMBO	HAVO	VWO
Spaans	340	487	1440
Turks	63	24	10
Arabisch	25	25	16
Russisch	0	1	10

(Bron: College voor Examens, persmap Centrale Examens, 2012)

Artikel 6 van de WVO kent in 6a.b eenzelfde ontsnappingsclausule als Artikel 9 WPO, maar slechts weinigen leggen een relatie tussen tto en het artikel dat uitspraken doet over taal in het voortgezet onderwijs (zie bijlage 2). Waarschijnlijk is de aanname dat tto al mogelijk is of dat tot nader order gewacht wordt met een wetsaanpassing. Voor het inkaderen van de huidige praktijk zijn de afspraken in Europees verband belangrijker.

Tweetalig onderwijs voortgezet onderwijs

Tto is dus vooral een afgeleide van het taalbeleid van de Europese Unie. De EU wil de vaardigheid in de betreffende taal vergroten door het gebruik ervan op andere terreinen dan de taal zelf, zodat burgers beter internationaal –lees: Europees - kunnen functioneren. Meer algemeen gelden als motieven: het internationale karakter van een taal, het spreidingsgebied, de economische betrekkingen met bepaalde landen en de politiek-economische eenheid die deze landen vormen. Voor een internationale oriëntatie of ter vergroting van de kansen op de buitenlandse arbeidsmarkt zouden ook andere dan Europese vreemde talen gebruikt kunnen worden. Daarvoor komen grote wereldtalen met belangrijke economische betekenis in aanmerking, zoals Russisch, Chinees en Arabisch. Praktisch gezien leveren die echter niet de voordelen op die het Europese Platform als kenniscentrum en subsidieverstrekkervoor ogen heeft. Daarom is geen sprake van deskundige ondersteuning en financiering.

De talen die tto-scholen gebruiken en die door het Europees Platform worden gestimuleerd, zijn voor zover bekend Engels, Frans, Duits, Spaans en Italiaans. Hoewel Arabisch en Turks tot de groep van levende talen behoren en in het voortgezet onderwijs geëxamineerd worden, zijn er geen voorbeelden bekend van scholen die tto Turks of Arabisch geven. De ontstaansgrond voor tto als Europese activiteit en de opdracht die de Nederlandse regering heeft gegeven aan het Europees Platform is een belangrijke verklaring voor het gebruik van voornamelijk Europese talen. Wie pleit voor tto Arabisch en Turks, dient zich te realiseren dat het aantal leerlingen dat examens in deze vakken aflegt weliswaar stijgt, maar nog altijd gering is.

Naast de opdracht aan het Europees Platform heeft de overheid een aantal basiseisen voor een tto-school vastgesteld:

- maximaal vijftig procent van de lessen mag in een vreemde taal worden gegeven;
- tto is kostenneutraal;
- tto mag niet ten koste gaan van het Nederlands.
- Om voor een zo divers mogelijk taalaanbod te zorgen, moeten alle scholen in het tto-curriculum tenminste één vak opnemen uit de volgende drie groepen:
 - sociaal-maatschappelijke vakken;
 - natuurwetenschappelijke vakken;
 - creatieve vakken en bewegingsonderwijs.

Verder zijn er afspraken over toelatingseisen, certificering en financiering (beperkt tot startsubsidies). Het Europees Platform bewaakt de kwaliteit door middel van standaarden voor beginnende en gevorderde tto-scholen.

Tweetalig onderwijs heeft vooral voet aan de grond gekregen in het vwo, maar het aantal tweetalige havo- en vmbo-afdelingen neemt ook toe. Meestal is de vreemde taal Engels, hoewel er vwo- en vmbo-scholen zijn die naast het Nederlands de Duitse taal gebruiken. In het schooljaar 2009/2010 telde Nederland 112 scholen met een tweetalig vwo. In 2008 waren er 25 tweetalige havo-scholen. In 2012 boden 110 vmbo-scholen tto aan.

5. Wet en beleidskader Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)

In de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) staat dat het bevoegd gezag van een instelling bepaalt welke beroepsopleidingen de instelling verzorgt. Instellingen hebben een zorgplicht voor het arbeidsmarktperspectief van de opleidingen en leerlingen. Dit is als volgt geformuleerd:

- a. Het bevoegd gezag zorgt ervoor dat een beroepsopleiding alleen door de instelling wordt aangeboden als er na beëindiging van de opleiding voldoende arbeidsmarktperspectief is voor de deelnemers.
- b. Onverminderd het eerste lid zorgt het bevoegd gezag van een instelling als bedoeld in de artikelen 1.3.2a of 1.3.3 ervoor dat een beroepsopleiding die niet behoort tot het werkgebied van een kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven dat werkzaam is voor de specifieke bedrijfstak of groep van bedrijfstakken waarvoor de instelling opleidingen verzorgt, alleen wordt aangeboden als die beroepsopleiding aantoonbaar gericht is op en van belang is voor de specifieke bedrijfstak of groep van bedrijfstakken waarvoor de instelling opleidingen verzorgt.

In Artikel 1.3.2. staat dat vakinstellingen beroepsopleidingen verzorgen die naar hun aard en in onderlinge samenhang aantoonbaar gericht zijn op en van belang zijn voor een specifieke bedrijfstak of groep van bedrijfstakken.

Instellingen hebben veel vrijheid in het samenstellen van een opleidingsprogramma. In de WEB wordt geen melding gemaakt van verplichte vakken zoals moderne vreemde talen. Allochtone levende talen worden niet uitgesloten. Wat betreft de instructietaal en taal bij examinering staat er:

Artikel 7.1.1. Taal

Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. Een andere taal kan worden gebezigd:

- a. wanneer het onderwijs met betrekking tot die taal betreft, of*
- b. indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de deelnemers daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het bevoegd gezag vastgestelde gedragscode.*

De Wet Educatie Beroepsonderwijs kent een gelijke formulering als de WVO.

Uitzondering is echter dat volwassenenonderwijs ten behoeve van educatie (onder andere NT2) wel in een thuistaal gegeven mag worden (art 7.4.3.4). De Wet Educatie Beroepsonderwijs geeft indirect informatie over de vakken Turks en Arabisch door te verwijzen naar de vaststelling van examens.

Slotopmerking

Het gebruik van een andere dan de Nederlandse taal in het basisonderwijs zeer beperkt mogelijk. In het voortgezet onderwijs zijn wel volop veranderingen te bespeuren. Onder verwijzing naar experimenten of Europese afspraken zijn op beperkte schaal acties ingezet, die in toenemende mate steun krijgen. Uit de evaluatie van experimenten blijkt dat aanpassing van de wetgeving noodzakelijk is om meer duidelijkheid te verschaffen en wettelijke verboden ongedaan te maken. Die aanpassing zal, zoals het er nu uitziet, de mogelijkheden verruimen voor het gebruik van andere voer- en instructietalen dan het Nederlands.

Bijlage 1

Fries als minderheidstaal

De Friese taal neemt in Nederland als enige officieel erkende minderheidstaal een bijzondere positie in. De Nederlandse overheid heeft zich door het tekenen van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden (1989) verplicht om het Fries te beschermen en te bevorderen. Het onderwijs speelt daarbij een belangrijke rol.

De verplichtingen die het Europees Handvest met zich meebrengt, zijn door het Rijk en de provincie Fryslân verder uitgewerkt in de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur 2001-2010 (2001). Er zijn onder andere afspraken gemaakt om de positie van het Fries in het primair en voortgezet onderwijs te versterken. Onderdeel van die overeenkomst is dat de Inspectie van het Onderwijs regelmatig verslag uitbrengt van de stand van zaken rond het twee- of meertalig onderwijs in de provincie Fryslân.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft de Inspectie opdracht gegeven om in haar toezicht de kwaliteit van het onderwijs in het Fries op te nemen. Afgesproken is dat de Inspectie jaarlijks onderzoek doet op een aantal scholen in Fryslân en hierover vierjaarlijks rapporteert.

Ten behoeve van het toezicht op het Fries is een waarderingskader Fries voor scholen in het primair en voortgezet onderwijs opgesteld. Het waarderingskader is afgeleid van het reguliere waarderingskader voor kwaliteitsonderzoeken. De bruikbaarheid van beide kaders is in 2007 en 2008 getest; aan de hand van de bevindingen zijn de kaders bijgesteld. De kaders worden gebruikt om de kwaliteit van het onderwijs in het Fries te bepalen.

Op 24 november 2010 is het rapport *Tussen wens en werkelijkheid* gepubliceerd.

Bron:

<http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/Onderwijsinhoud/Fries>

Bijlage 2

Wet Voortgezet Onderwijs

Artikel 6a. Taal

Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd:

- a. wanneer het onderwijs met betrekking tot die taal betreft, of
- b. indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de deelnemers daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het bevoegd gezag vastgestelde gedragscode.

Bron:

http://www.st-ab.nl/wetten/0728_Wet_op_het_voortgezet_onderwijs_WVO.htm

Bijlage 3

Europees Platform VVTO

Voordelen vvto

Aan het leren van een extra taal op jonge leeftijd is een aantal extra voordelen verbonden. Op de eerste plaats hebben jonge kinderen nog geen moeite met het uitspreken van bepaalde klanken. Ze pakken de uitspraak van een vreemde taal makkelijk op.

Daarnaast worden de taalgebieden in de hersenen van kleuters bij het leren van een taalextra gestimuleerd. Daar hebben ze voordeel van, bij hun eerste taal, maar ook later bij het leren van andere talen.

Er is nog een derde voordeel van het vroeg aanleren van een vreemde taal: jonge leerlingen komen spelenderwijs in aanraking met een vreemde taal, zodat ze met plezier een nieuwe taal leren. Om de effectiviteit van dit vroege onderwijs te garanderen, is het wel belangrijk dat scholen een doorlopende leerlijn hanteren. De kans op taalverlies is op jonge leeftijd namelijk groot.

Bron:

<http://www.europeesplatform.nl/sf.mcgi?3617&cat=764>

Bijlage 4

Wet WPO Artikel 9 Inhoud onderwijs

1. Het onderwijs omvat, waar mogelijk in samenhang:
 - a. zintuiglijke en lichamelijke oefening;
 - b. *Nederlandse taal*; *
 - c. rekenen en wiskunde;
 - d. *Engelse taal*;
 - e. enkele kennisgebieden;
 - f. expressie-activiteiten;
 - g. bevordering van sociale redzaamheid, waaronder gedrag in het verkeer;
 - h. bevordering van gezond gedrag.
2. Bij de kennisgebieden wordt in elk geval aandacht besteed aan:
 - a. aardrijkskunde;
 - b. geschiedenis;
 - c. de natuur, waaronder biologie;
 - d. maatschappelijke verhoudingen, waaronder staatsinrichting;
 - e. geestelijke stromingen.
3. *Het onderwijs kan naast de onderwijsactiviteiten, genoemd in het eerste en tweede lid, tevens de Duitse taal of de Franse taal omvatten.*
4. *Op de scholen in de provincie Fryslân wordt tevens onderwijs gegeven in de Friese taal, tenzij Gedeputeerde Staten op verzoek van het bevoegd gezag ontheffing van deze verplichting hebben verleend.*

5. *Ten aanzien van de onderwijsactiviteiten, genoemd in het eerste, tweede en vierde lid, worden bij Algemene Maatregel van Bestuur kerndoelen vastgesteld. De Algemene Maatregel van Bestuur bedoeld in de vorige volzin, wordt aan de beide Kamers der Staten-Generaal overgelegd. De maatregel treedt niet in werking dan nadat 4 weken na de overlegging zijn verstreken en gedurende die termijn niet door of namens een van beide Kamers de wens wordt te kennen gegeven dat het in die maatregel geregelde onderwerp bij de wet wordt geregeld. Als dan wordt een daartoe strekkend wetsvoorstel zo spoedig mogelijk ingediend.*
6. Voor de school geldt de eis dat zij tenminste de kerndoelen bij haar onderwijsactiviteiten als aan het eind van het basisonderwijs te bereiken doelstellingen hanteert. Kerndoelen geven een beschrijving van kwaliteiten van leerlingen op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden. Indien de eerste volzin niet kan worden toegepast voor een leerling voor wie een leerling-gebonden budget beschikbaar is dan wel voor een visueel gehandicapte leerling, wordt in het handelingsplan, bedoeld in artikel 40a, aangegeven wat daarvan de reden is en welke vervangende onderwijsdoelen worden gehanteerd.
7. Indien een bevoegd gezag van een bijzondere school dringend bedenkingen heeft tegen de krachtens het vijfde lid vastgestelde kerndoelen, kan het bevoegd gezag eigen kerndoelen voor de school vaststellen. Deze kerndoelen zijn van gelijk niveau als de kerndoelen, bedoeld in het vijfde lid. Het bevoegd gezag zendt de vastgestelde kerndoelen aan de inspecteur.
8. Bij de verzorging van het onderwijs op basis van de kerndoelen voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde, neemt het bevoegd gezag, met inachtneming van artikel 8, eerste lid, de referentieniveaus Nederlandse taal en de referentieniveaus rekenen, bedoeld in artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel a, van de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen, als uitgangspunt.
9. [Dit lid is nog niet in werking getreden.]
10. *Het onderwijs wordt gegeven in het Nederlands. Daar waar naast de Nederlandse taal, de Friese taal of een streektaal in levend gebruik is, kan de Friese taal of de streektaal mede als voertaal bij het onderwijs worden gebruikt. Voor de opvang in en de aansluiting bij het Nederlandse onderwijs van leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond kan de taal van het land van oorsprong mede als voertaal bij het onderwijs worden gebruikt, overeenkomstig een door het bevoegd gezag vastgestelde gedragscode.*
11. Onze minister kan in bijzondere gevallen op verzoek van het bevoegd gezag toestaan dat wordt afgeweken van de voorschriften in het eerste en tweede lid. De toestemming wordt verleend voor een bepaald tijdvak; zij kan voorwaarden bevatten.

**Arcering relevante passages over taal in cursief*

Bron:

http://www.st-ab.nl/wetten/0725_Wet_op_het_primair_onderwijs_WPO.htm

Bijlage 5

Informatie VLLT, sectie Turks

Turks als Centraal Examen op KBL- en BBL-niveau vanaf 2005/2006

Naast andere Moderne Vreemde Talen (MVT) zoals Duits, Frans, Spaans en Arabisch is Turks onderdeel van de Centraal Examens (CE) op Kader Beroeps Leerweg (KBL) en Basis Beroeps Leerweg (BBL) niveau. Engels als moderne vreemde taal is verplicht op alle niveaus. Russisch heeft een CE bij havo/vwo. Italiaans heeft geen Centraal Examen, wel een Staatsexamen. Het was al mogelijk Turks als examenvak te kiezen, maar dan als School Examen (SE) in combinatie met School Onderzoeken (SO). Vanaf dit schooljaar is het echter mogelijk ook op KBL- en BBL-niveau naast het bestaande Gemengde Leerweg (GL)/Theoretische Leerweg (TL)-niveau bij vmbo en bij havo/vwo Centraal Examens af te leggen. Het verschil van het Centraal Examen met het Schoolexamen is dat het cijfer van het Centraal Examen meetelt en invloed heeft op de gemiddelde cijfers. Het CE geeft leerlingen de mogelijkheid gemiddeld beter te presteren en leidt naar een diploma, dus naar het schoolsucces. Turks kan vanaf het eerste jaar op alle niveaus in het voortgezet onderwijs gekozen worden: tot en met het examenjaar met een afsluiting van het Centraal Examen. Hiermee is voorzien in een compleet aanbod moderne vreemde talen. Turks kan zowel als keuzevak als extra vak gekozen worden. Het is ook mogelijk Turks als tweede of derde moderne vreemde taal te kiezen.

Als sectie Turks van de vereniging Levende Talen wensen wij dat de huidige keuzemogelijkheden er ook in de toekomst blijven. Aangezien Nederland bekend staat als een land waar men zijn talen goed spreekt - wat we graag zo houden - willen we het talenonderwijs bevorderen, voor alle leerlingen. Daarnaast zouden we graag zien dat in het onderwijs meer rekening gehouden wordt met de diversiteit aan talen in de samenleving en dat het onderwijs inspeelt op ontwikkelingen, ook internationaal. Om dat te realiseren, ondersteunen we het beleid om een tweede en derde moderne vreemde taal als keuzemogelijkheid te bieden en zetten we ons in om ouders te informeren en hen op de keuzemogelijkheden te wijzen.

Tot 2000 waren Arabisch, Spaans en Turks examenvakken op C- en D-niveau. In 2000 zijn de examens op C-niveau voor deze drie talen opgeheven. Met de overstap naar het vmbo waren er voor deze examens in de KBL- en BBL-niveaus geen mogelijkheden meer om de vakken als examenvak aan te bieden.

In 2005 zijn er voor het eerst examens ontwikkeld voor vmbo KBL en BBL, maar veel scholen zijn hiervan niet op de hoogte. Toch hebben zich voor het examen Turks 28 leerlingen aangemeld. De verwachting is dat dit vak op meer scholen gekozen gaat worden, omdat in de komende jaren Turks in KBL en BBL als keuzevak aangeboden gaat worden. Dankzij de minister van Onderwijs is het weer mogelijk in het KBL en BBL examen te doen in het Turks, Arabisch en Spaans.

Bron:

http://www.levendetalen.nl/detail_page.phtml?&taal=&workgroup=&username=guest@vllt.nl&password=9999&groups=VLLT&page=TU_Examen

Bijlage 6

Informatie ministerie van Onderwijs

Wat is het aanbod aan vreemde talen in de leerwegen van het vmbo?

In het vmbo is voor alle leerwegen het vak Engels verplicht. Alleen als leerlingen gekozen hebben voor de sector Economie, kunnen zij kiezen voor een tweede vreemde taal, zoals Frans of Duits.

Vrijstelling in sector Economie vmbo

Soms geldt in de sector Economie een vrijstelling voor het volgen van het vak Frans of Duits. Voorwaarde is dat een leerling in de eerste 2 jaar van het vmbo (onderbouw) ook al een vrijstelling hiervoor had. In plaats van Frans of Duits kan een leerling kiezen uit 1 van de volgende vakken:

- Arabisch, Turks of Spaans;
- maatschappijleer II;
- geschiedenis en staatsinrichting;
- aardrijkskunde.
-

De school bepaalt in overleg met de ouder of een leerling in aanmerking komt voor vrijstelling. Dit kan het geval zijn bij leerlingen met dyslexie.

Vreemde taal als keuzevak vmbo

In het vrije deel van de theoretische en gemengde leerwegen van het vmbo kunnen leerlingen kiezen voor Frans, Duits, Arabisch, Turks of Spaans als keuzevak. Het vrije deel in de beroepsgerichte leerwegen bestaat uit beroepsgerichte vakken; de vreemde talen vallen hierbuiten. Wil een leerling die niet de sector Economie volgt, toch een extra vreemde taal? Dan is er de mogelijkheid de vreemde taal als extra examenvak te nemen.

Bron:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-het-aanbod-aan-vreemde-talen-in-de-leerwegen-van-het-vmbo.html>

FORUM is een onafhankelijk kennisinstituut op het terrein van multiculturele vraagstukken vanuit het perspectief van de democratische rechtsstaat, sociale cohesie en gedeeld burgerschap. FORUM vergaart kennis op het brede terrein van integratie, stelt deze beschikbaar en zet de kennis om in praktisch toepasbare methoden en producten.

Voor meer informatie www.forum.nl
Bronvermelding wordt op prijs gesteld.

